

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه سیستان و بلوچستان
دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی
گروه جغرافیای طبیعی

طرح هفتگی درس استاد در واحد درسی «جغرافیای خاک‌ها»، مبتنی بر سرفصل مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

اهداف درس:

اهداف مورد انتظار در واحد درسی «جغرافیای خاک‌ها» شامل موارد زیر است:

۱. آشنایی با تعاریف و مفاهیم پایه‌ای و طبقه‌بندی انواع خاک‌ها؛
۲. آشنایی با اهمیت منابع خاک و رده‌های اصلی و گوناگون آن؛
۳. آشنایی با پراکندگی جهانی انواع خاک‌ها و مسائل آن‌ها.

سرفصل کلی درس:

مطالبی که به عنوان سرفصل‌های کلی برای ارایه در واحد درسی «جغرافیای خاک‌ها» در نظر گرفته شده، به شرح زیر است:

۱. جغرافیای خاک‌ها و خاک‌شناسی؛
۲. ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی خاک‌ها؛
۳. انواع رژیم‌های حرارتی و رطوبتی؛
۴. فرایندهای خاک‌ساز؛
۵. طبقه‌بندی خاک‌ها در سیستم USDA؛
۶. طبقه‌بندی خاک‌ها در سیستم CSCS؛
۷. پراکندگی خاک‌های جهان و ایران؛
۸. خاک‌های ایران و مسائل آن.

به‌طور کلی، سرفصل‌های در نظر گرفته شده در بالا، در دو بخش اصلی به شرح زیر تدریس خواهند شد:

۱. بخش نخست: جغرافیای عمومی خاک‌ها (مطالب جلسه‌های نخست تا دوازدهم)؛
۲. بخش دوم: جغرافیای ناحیه‌ای خاک‌ها (مطالب جلسه‌های سیزدهم تا شانزدهم).

*** توجه:** از منبع معرفی شده برای واحد درسی «جغرافیای خاک‌ها»، شماری از صفحه‌های منبع معرفی شده برای مطالعه آزاد و تکمیلی در نظر گرفته شده و جزء آزمون‌های میان‌ترم و پایان‌ترم نخواهد بود؛ این صفحه‌ها عبارتند از: صفحه‌های ۲۸۶-۲۱۳، ۳۲۷-۳۱۹ و ۴۲۰-۳۳۵ (۳۳۵ تا پایان کتاب).

سرفصل هفتگی و جلسه‌ای برای تدریس واحد درسی:

موضوعات برنامه‌ریزی شده برای تدریس هفتگی و جلسه‌ای واحد درسی «جغرافیای خاک‌ها» طی یک ترم تحصیلی به شرح زیر است:

بخش نخست: جغرافیای عمومی خاک‌ها

جلسه نخست:

در این جلسه، ضمن آشنایی دو طرفه با دانشجویان کلاس، سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طرح کلی و هفته‌ای درس استاد و منابع (امتحانی و سایر منابع موجود در مورد موضوع درس استاد)، نکات و قوانین لازم و ضروری در برگزاری هفتگی کلاس طی ترم تحصیلی، تعیین زمان آزمون میان‌ترم و وظایف و کارهای عملی دانشجویان، تشریح و توضیح داده می‌شوند.

جلسه دوم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه پیش؛
- کلیاتی پیرامون خاک (تعریف خاک، سنگ و انواع آن، تعریف خاک‌شناسی و جغرافیای خاک، تفاوت بین این دو، مراحل اجهالی تشکیل خاک) بحث خواهد شد.

جلسه سوم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون افق خاک، نیمرخ خاک، مواد اولیه / ساختمان خاک، اجزاء خاک، کانی و مطالب مربوط به آن، بحث خواهد شد.

جلسه چهارم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون روش‌های شناسایی بافت و نوع خاک، ساختمان خاک، تقسیم‌بندی خاکدانه‌ها و روش‌های اندازه‌گیری قطر خاکدانه‌ها و نقش تاثیر نوع یا بافت خاک در میزان حاصلخیزی انواع خاک بحث خواهد شد.

جلسه پنجم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
- بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
- پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون انواع خاک، مثلث خاک و ویژگی‌های کلی انواع اصلی خاک‌های تشکیل‌دهنده مثلث خاک (رس و انواع آن، ماسه و لیمون) خواص خاک‌های رسی، ماسه‌ای و لیمونی بحث خواهد شد.
- همچنین، در این جلسه آزمون میان‌ترم برگزار خواهد شد.

جلسه ششم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
- بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
- پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون روش‌های اصلاح و آباد کردن انواع خاک‌ها، استفاده از انواع خاک‌ها در کشاورزی و ماده آلی یا هو موس و مطالب مربوط به آن بحث خواهد شد.

جلسه هفتم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
- بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
- پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون موجودات خاک‌زی و انواع آنها، تاثیر موجودات خاک‌زی در خواص و رشد گیاه، آب خاک و هوای خاک بحث خواهد شد.

جلسه هشتم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
- بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
- پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون خواص خاک (مبادله یونی / کاتیونی و پدیده جذب)، PH و اسیدیته خاک، مواد غذایی گیاه در خاک بحث خواهد شد.

جلسه نهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون تکامل و طبقه‌بندی خاک و عوامل موثر در تشکیل و تکامل آن، عوامل موثر در تشکیل و تحول خاک، مراحل و سیر تکاملی خاک، نیمرخ طبیعی خاک و چگونگی پیدایش و تکامل آن و طبقه‌بندی خاک‌ها (تاریخچه و روش‌های طبقه‌بندی به سبک: شوروی / روسیه، امریکایی و آلمانی) بحث خواهد شد.

جلسه دهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون انواع خاک‌های مناطق مختلف جغرافیایی جهان، خاک‌های مناطق حاره‌ای و مجاور حاره‌ای، خاک‌های استپی، خاک‌های مناطق خشک و بیابانی، خاک‌های مناطق جنگلی، خاک‌های توندرا بحث خواهد شد.
- همچنین، در این جلسه آزمون میان‌ترم برگزار خواهد شد.

جلسه یازدهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون خاک‌های متأثر از نوع سنگ در شرایط آب‌وهوایی گوناگون، خاک‌های هیدرومرفی، خاک‌های شور و سدیمی مناطق خشک و بیابانی و خاک‌های مناطق کوهستانی بحث خواهد شد.

جلسه دوازدهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون فرسایش خاک، عوامل موثر در فرسایش خاک، تفاوت بین فرسایش زمین (شناسی) و فرسایش خاک، توزیع و پراکنش جغرافیایی خاک بحث خواهد شد.

بخش دوم: جغرافیای ناحیه‌ای خاک‌ها

جلسه سیزدهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون انواع خاک‌های مناطق گوناگون ایران زمین شامل: خاک‌های دشت‌ها و دره‌ها و انواع آن، خاک‌های فلاتی و انواع آن، خاک‌های شمال ایران و خاک‌های مناطق کوهستانی و انواع آن بحث خواهد شد.

جلسه چهاردهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون انواع رژیم‌های رطوبتی خاک و نمونه‌های آن در ایران و انواع رژیم‌های حرارتی خاک و نمونه‌های آن در ایران بحث خواهد شد.

جلسه پانزدهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- مطالبی پیرامون فرسایش خاک در ایران و اقدامات پیشگیرانه از فرسایش خاک در ایران بحث خواهد شد.
- ➡ همچنین، در این جلسه آزمون میان‌ترم برگزار خواهد شد.

جلسه شانزدهم:

در این جلسه:

- پس از حضور و غیاب دانشجویان؛
 - بازگویی کوتاه از مطالب جلسه پیش توسط یکی از دانشجویان؛
 - پرسش و پاسخ و رفع اشکال احتمالی از جلسه‌های پیش؛
- بحث آزاد در چارچوب کلاس و مطالب ارایه شده در جلسه‌های پیش‌تر انجام خواهد شد.

با آرزوی موفقیت

رضا منصوری

(عضو هیئت علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان)

University of Sistan
and Baluchestan

دانشگاه سیستان و بلوچستان

Rezamansouri@gep.usb.ac.ir